

ránusok kiengesztelődésében és egyesülésében. Mérföldkövek azon a hosszú és viszontagságos úton, amelyen előrehaladunk. Mindig új és új lehetőségeket kell keresnünk, hogy lépésről lépésre megvalósítsuk azt az egységet, amelyért Krisztus imádkozott áldozati halála előestéjén. Élő valósággá akarjuk tenni mindazt, ami itt és most lehetséges közös keresztény tanúságtételünk útján.

Még egyszer köszönöm önöknek mindazt, amit Jézus Krisztus akaratának engedelmeskedve tett, az igazsághoz hűségesen és az evangélium szolgálatában, olyan világban, amely világosságra és útmutatásra vágyik. Legyen bőségesen áldott a munkájuk, és hozzon sok gyümölcsöt. Imádkozom azért, hogy Isten Lelke kísérje bőséges áldásával a Lutheránus Világszövetség e nyári közgyűlését. Imádkozom párbeszédünk jövőjéért is, hogy együtt, a Szentlélek sürgetésének engedelmeskedve „gyarapodjatok Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus kegyelmében és ismeretében. Neki legyen dicsőség most és az Örökkévalóság napján. Amen.” (2 Pét 3, 18.)

Osservatore Romano, 1984. márc. 3.

NAPLÓ

In memoriam

Mezey László

(1918–1984)

A Magyar Tudományos Akadémia I. Osztálya és Társadalomtudományi Főosztálya, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészeti Kara, az Eötvös József Kollégium és a Művelődési Minisztérium Könyvtörténeti bizottsága nevében búcsúszom Mezey László professzortársunktól, barátunktól, a tudós és igaz embertől.

A búcsúztató nehéz műfaján belül is különösen nehéz feladatot kellett vállalnunk, hiszen a mindannyiunk előtt érthetetlen, sőt mondhatnám: értelmetlen tragédia még túl friss és ajkunkra fagyasztja a szót. Még fel sem tudjuk fogni, hogy mit veszítettünk távozásával. Akik azonban közel állottunk hozzá, kötelességünknek érezzük, hogy a látszólag torzóban maradt életmű *nemzeti* jelentőségét és folytatandóságát máris hangoztassuk.

Honnan indult, min munkálkodott Mezey László? Mi az az ércnél maradandóbbnak hirdető *monumentum*, amelyet tulajdonképpen mégis befejezetten hagyott ránk?

Egerben született 1918. december 5-én. Az ősi város beszédes kövei, műemlékei, hagyományai mindmegannyi *character indelebilis*-ként vésődtek a történelem, különösen a magyar középkor iránt fogékony gyermek, majd ifjú lelkébe. Később, nemzetközi hírű tudós korában is meghatódottan, a reá jellemző szerény mosollyal kalauzolta Európa minden részéről jövő kutatótársait – legutóbb a Vatikáni Könyvtár igazgatóhelyettesét – ahhoz az épülethez, amelynek falán ma is ki lehet betűzni nevének diákkori megörökítését. Belső daimonionjának ösztönzésére választotta meg hivatását, amelyre előbb a római,

majd a budapesti egyetemen készült fel. Az örök városban alapozta meg páratlan egyház- és művelődéstörténeti, teológiai és filozófiai, irodalmi és jogi, paleográfiai és zenei tudását, amelyre itthoni mestereinek – a mindig hálásan emlegetett Hajnal Istvánnak, Horváth Jánosnak és Szekfű Gyulának – irányításával bizton építhetett tovább. A fővárosra már hullottak a bombák, amikor történelemből, magyar és olasz irodalomból megszerezte a bölcsészdoktori címet. A salgótarjáni gimnáziumból 1947-ben került fel Budapestre; et-től fogva megszakítás nélkül tudományos életünk központi műhelyeiben: az Egyetemi Könyvtár kéziratárában, az Irodalomtudományi Intézetben, majd az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főmunkatársaként dolgozott. 1968-ban lett az irodalomtudományok doktora, 1969-től címzetes egyetemi tanár az ELTE Régi magyar irodalomtörténeti tanszékén, majd jó néhány éve a Latin tanszékkel együttműködő akadémiai kutatóhely vezetője, a magyarországi kódextörédek feltárásának kezdeményezője és rendszeres feldolgozásának motorja.

Tudományos munkásságának számbavétele és méltatása külön – ünnepi – alkalomra vár. Itt csak a legutóbbi évek terméséből említjük *Deák-ság és Európa* című monográfiáját, amelyet szerzője szerényen „irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlatá” alcímmel jellemezte, de amely valójában nem vázlat, hanem magisztrális alapvetés és hosszú időkre az is marad. Hogyan jutottunk el az első, Magyarországon leírt *litterától* a *litteratura* világának meghódításáig, az európai *latin* műveltség világába való aktív bekapcsolódásunkig? A különleges feladat megoldásához a szülőváros Árpád-kori székesegyházának rom-maradványaira emlékező tudós különleges módszert dolgozott ki: úgy járt el – írja –, „ahogyan a régész teszi a földből előkerülő épületelemmel, melynek funkcionális szerepével tisztában lévén, ki tudja jelölni helyét az ismert szabályosságok szerint rekonstruálható egészben.” Így szerkesztette újra felejthetetlen közös barátunk, Csemegi József, középkori mestereink kőbefaragott álmait.

Az európai örökség megítélésében és ábrázolásában Mezey Lászlónak óriási előnye volt másokkal szemben az, hogy a középkor egyházi intézményeit és hagyományait szuverén módon át tudta tekinteni. Amit az újabb korok kutatói „előzmények” címén, a régebbiekéi pedig „utókor” címén általában csak közvetve ismernek vagy értetlenül mellőznek, az ő számára *életelem*, evidencia volt. Egyáztörténeti, liturgiai, kánonjogi, írástörténeti stb. okfejtéseinek követése nem mindig könnyű, de csak így – az ő kalauzolásával – érthetjük meg, hogyan vált Pannonia Hungariává. Lépésről lépésre, de csalhatatlan biztonsággal helyükre tették az az bizonyos épületelemek, amelyeknek legnagyobb részét neki magának kellett kiásnia, meghatározni és kiegészíteni, hogy az egyetemes – európai – rendszer hálózatába illeszthetők legyenek. Mesteri ez a feltáró és restaurátori munka, amelynek eredményeképpen Mezey László legszemélyesebb erőfeszítéseinek gyümölcseiből, az említett kódex-törédekekből varázslatos egész bontakozik ki.

Ezzel eljutottunk a nagy vállalkozás (a *Fragmenta codicum in bibliothecis Hungaricis asservatorum*) nemrég megjelent bemutatkozó kötetéhez, amely elsőnek a budapesti Egyetemi Könyvtár kincseiből egyelőre háromszáz latin pergamentörédék feldolgozását adja. Eddig a chartres-i Fulbertnek Bonipert pécsi püspökhöz írott levelét, illetve az 1010-es években Magyarországra küldött Priscianus-példányt emlegettük, mint a latinság jegyében kezdődő francia kapcsolataink szimbolikus nyitányát. Most Mezey László jóvoltából latinságunknak, azaz európaiságunknak még korábbi dokumentumaira hivatkozhatunk: korszakalkotó felfedezéseinek fényében elpusztult középkori könyvtárainknak – elsősorban az esztergominak – a X. század második feléből való szerény, de bizonyítható állagát, egyelőre öt karoling és húsz X–XI. századi kódexet tarthatunk számon nemzeti kultúránk első korszakának emlékei közt. Ne féljünk az összehasonlítástól: ha a Zsigmond-kori Buda szobortemetője joggal kápráztatott el bennünket néhány éve gazdagságával és a szobrok megvoltából adódó következtetésekkel, akkor ezek a napjainkban életre kelő és megszólaló pergamenlapok fél évezreddel korábbi és nem kevésbé becses vívmányoknak, Európa-hoz való tartozásunknak beszédes tanúi.

Az emberi tudás és akarat ilyen gyümölcsseinek láttára még jobban fáj annak elvesztése, aki mindezt létrehozta. Érdemei és teljesítményei, melyeket hosszan sorolhatnánk, mégse csüggedést váltásanak ki most bennünk, hanem elhatározást, hogy Mezey László életművét folytatjuk. Ki tudja, mikor támad – ha támad – olyan felkészültségű és munkabírási utód, mint amilyen elhunyt barátunk volt: akkor is kötelességünk folytatni. Ezzel az elhatározással tartozunk neki és magunknak. Emléke nemcsak a hozzátartozókban, nemcsak a barátokban és tisztelő tanítványokban: kitörölhetetlenül él műveiben.

(A búcsúztató vége – tekintettel az elhunyt életművének fő tárgyára és második anyanyelvére – latinul hangzott el.)

In fine tristis ministerri mei, priusquam „Ite!” dico vobis, amicum defunctum licet mihi ad ultimum alloqui, librum eius laudando, cui inscribitur „*Athleta patriae*”. In quo inter alia de legenda nostri regis gloriosissimi Ladislai sancti et de vi nominis eius agitur. LADISLAE, qui fuisti vir bonus, discendi et alios docendi peritus, integerrimus, fidelis et vere humanus, LADISLAVS, qui LAVS SATVS es POPVLO TVO DIVINITVS, amice carissime nobis quidem numquam obliviscende, anima candida et pia, in aeternum ave atque vale!

(Szomorú feladatomat befejezve, mielőtt végleg elbúcsúzzunk, hadd szóljak elhunyt barátomhoz utóljára, a Haza bajnoka című könyvét dicsérve. Ebben többek között a mi dicsőséges Szent László királyunk legendájáról és nevének erejéről beszél. László, te derék férfiú voltál, a tanulás és mások tanításának művésze, feddhetetlen, hűséges és igaz ember. Téged, aki néped számára dicsőséges égi ajándék vagy, kedves barátunk, soha nem szabad felednünk! Te tisztá és hívő lélek, légy örökké boldog és Isten veled!)

1984. április 24.

Borzák István

Prokop Péter 65 éves

*Meg nem nyugodhatsz, míg a földön élsz,
egy pillanatra soha meg nem állhatsz.
Nagy őszi múlás bágyadón ha int,
idegeidben készen áll a válasz.*

*Mert folyton indulsz, ha megérkezel,
sok-sok barátot felejtés naponta,
s kérdéseikre néha úgy felelsz,
mintha szavad csak folytatása volna*

*annak, amit már mondanod sem kell,
hisz úgylis értik, miért szólni többet?!
Napok, virágok, tájak, emberek
még alig szóltak, máris elköszönnek.*

32 évvel ezelőtt egy délalföldi nagyközség plébániája csöndjében és magányában élő, fiatal festőnek szólt ez a vers. A mélykúti káplánt, akinek festészetében már jelentős alkotásokat tartottunk számon, akkoriban csak kevesen ismerték, s még kevesebben ismerték el, mint művészt. Egyházmegyéjének vezetőségéből sem mindenki nézte jószemmel a fiatal pap „mellékfoglalkozását”. A Képzőművészeti Főiskoláról tanulmányainak befejezése előtt fél évvel visszaparancsolják. Kevés számú barátja és tisztelője közt azonban olyanok voltak, mint Belon Gellért és Kopp Jenő, akik biztatták és munkát adtak neki